

hvert indgreb for sig. De anførte eksempler forudsætter dog, at det samlede erstatningsbeløb er af en vis absolut størrelse. I rene småsager er ofte et samlet beløb det eneste mulige.

Lovforslaget forudsætter, at det erstatningsforslag, som kommissionen under forretningen skal fremsætte i henhold til bestemmelsen i stk. 1, ikke behøver at være så specificeret som kendelsen. Forslaget vil normalt være fyldestgørende, når det angiver et beløb for arealafståelsen og et beløb for andre erstatningsbegrundende forhold. Forslaget må imidlertid opregne disse forhold, således at det kan ses, hvad beløbet skal dække.

Til § 18.

Bestemmelsen giver adgang til at fastsætte visse vilkår for eller udsætte en erstatningsfastsættelse, men det understreges, at bestemmelsen har undtagelsens karakter. Vilkår kan eksempelvis forekomme, når ekspropriaten selv skal lade udføre visse foranstaltninger (bygningsforandringer, hegn, støttemure), idet erstatningssummens udbetaling da normalt må gøres betinget af, at det pågældende arbejde udføres. Vilkår vil muligvis også kunne få praktisk betydning ved ophævelse af brugsrettigheder.

En udsættelse vil kunne være den eneste rimelige løsning, når ekspropriationens virkninger ikke fuldt ud lader sig overskue på ekspropriationstidspunktet. Man vil da med hjemmel i § 18 kunne afvente anlæggets fuldførelse, men da har ekspropriaten under alle omstændigheder krav på at få erstatningsspørgsmålet afgjort. Særligt praktisk er en udsættelse med hensyn til vurdering af midlertidige skader og ulemper under anlægsarbejdernes udførelse, jfr. således jernbaneforordningens § 14, hvilken specialregel det dog ikke er anset for nødvendigt at opretholde. En udsættelse af spørgsmålet om erstatningen for en ejendoms værdiforringelse kan eksempelvis være begrundet, såfremt der iværksættes forhandlinger om et mageskifte eller en større jordfordeling.

Ifølge *paragraffens sidste pkt.* kan udsættelse med hensyn til erstatningsfastsættelse for arealafståelse ikke ske mod ekspropriatens protest.

Til § 19.

Ethvert erstatningsspørgsmål kan ifølge forslagens § 19 indbringes til *efterprøvelse for en taksationskommission*. Dette gælder både de i erstatningsudmålingen indgående overvejelser af juridisk karakter og det i udmålingen indgående faktiske vurderings-skøn, medens kun dette skøn kan udøves af jernbaneforordningens taksationskommission. Lovforslagets §§ 17 og 19 indfører således den ændring i forhold til den nuværende retstilstand, at der kan ske to

fuldstændige egenlige prøvelser af ethvert erstatningsspørgsmål på administrativt plan.

Erfaringer fra vejbestyrelseslovens administration tilsiger, at der åbnes adgang til at fravige den fastsatte frist for en sags indbringelse for taksationskommissionen (at give oprejsningsbevillinger), og en hertil sigtende bestemmelse er optaget i *stk. 1, 3. pkt.*

Det er ligeledes erfaringer fra vejbestyrelseslovens administration, der har motiveret forslaget i *paragraffens stk. 3*, i henhold til hvilken bestemmelse taksationskommissionen uanset parternes påstande skal kunne foretage en fuldstændig efterprøvelse af erstatningsfastsættelsen, idet de enkelte led i denne er så nøje sammenhængende, at en udskillelse af enkelte punkter til selvstændig bedømmelse ikke i alle tilfælde er mulig. Parterne må imidlertid i det enkelte tilfælde gøres bekendt med, at kommissionen i givet fald vil foretage en prøvelse af andet og mere end de mellem parterne omdiskuterede poster, således at parterne kan få lejlighed til at ytre sig om alle de poster, som kommissionen inddrager under sin behandling.

Til § 20.

Gennemførelsen af et ekspropriationsanlæg kan under visse omstændigheder bevirke et sådant indgreb i ejendomsretten til en fast ejendom, at der opstår et erstatningskrav mod anlægget, selv om ejendommen ikke direkte berøres af ekspropriationerne ved arealafgivelse eller servitutpålæg. Forordning af 5. marts 1845 har arealafgivelser for øje, og det har derfor i praksis været nogen tvivl underkastet, om ekspropriationsmyndighederne kunne og burde beskæftige sig med erstatningskrav, som ikke udsprang direkte af en formelig rekvisition fra anlægget. Spørgsmålet har navnlig haft betydning med hensyn til ulemper som følge af anlæggets udførelsesmåde, hvorved en tilsidesættelse af naboetsreglerne kan komme på tale. I højesteretsdom af 15. maj 1933, Ugeskrift for Retsvæsen 1933, s. 644, omhandlede et tilfælde, hvor en ejendom ikke afgav areal, men ved hævnning af vejbanen fik sin stueetage liggende så langt under gadens niveau, at denne fik karakter af kælderetage. Besigtigelses- og ekspropriationskommissionen bestemte indretning af trin, etablering af lyskasser, isolering af ydermur og løftning af portgulv, men ville ikke yde erstatning for værdiforringelsen af ejendommen i øvrigt. En sådan erstatning blev tilkendt af højesteret „*efter lovgivningens almindelige grundsætninger*“. Troels G. Jørgensen har i kommentarer til dommen anført, at der i sagen ikke er gjort anvendelse af ekspropriationsretlige, men af naboetlige synspunkter, jfr.